

“Je hebt een basisgevoel van veiligheid nodig om te kunnen creëren”

Door: Ingrid van Reede van Oudtshoorn

Alice moest ervoor in een diep konijnenhol vallen. Harry Potter werd door een sneeuwuil uitgenodigd om het te ontdekken. En in de Kronieken van Narnia was de weg erheen via de achterkant van een kleerkast. Maar de kinderen van juf Mariska Bruggeling hoefden er hun klas niet voor uit: acht weken lang gingen zij naar Verzinland, een vrijplaats waar je je scheppingskracht én jezelf beter leert kennen.

Ooit, nog in haar studietijd op de Haanstra Kweekschool in Leiden, leerde Mariska Bruggeling hoe krachtig het is als je kinderen stimuleert hun eigen creativiteit te ontdekken. Niet alleen vanwege het aanboren van onvermoede kunstzinnige talenten, maar vooral omdat het kinderen kan brengen tot zelfinzicht, balans en intrinsieke motivatie, ook voor andere schoolvakken. Die instelling verdween naar de achtergrond, toen ze eenmaal in het onderwijs werkte en meegezogen werd in de wereld van lesprogramma's en kerndoelen. Door het volgen van een opleiding tot holistisch coach herontdekte ze waar ze begonnen was: bij creativiteit als bron. En dat hebben de kinderen in haar groep 3 geweten. Acht weken lang mochten zij iedere middag naar Verzinland, een fictief land waar je in een wip naartoe kunt en waar je jezelf op een heel nieuwe manier leert ontdekken.

Klinkt goed: terug bij de creativiteit waarmee je ooit begon. De cirkel is rond?

“Ja, zeker. Op de kweekschool waren ze wars van het idee dat kinderen de creatieve voorbeelden van de leerkracht zouden moeten navolgen. Ik leerde er zien dat ieder kind een scheppingsdrang in zich heeft en hoe je die kunt aanboren. Maar eenmaal aan het werk kwam ik terecht in een cultuur waar de werkjes vaststonden en kinderen alleen mochten kopiëren. Ik stond nog onvoldoende in mijn kracht om daar tegenwicht aan te bieden. Nu weet ik beter wat ik wil.”

Waar kwam je idee voor Verzinland vandaan?

“Ik wilde voor de kinderen een kader te creëren, waarbinnen alles kan en waarin je anders mag zijn. En dat ‘anders’ betekent uiteindelijk ‘meer jezelf’. Het is een manier om aan te sluiten bij de eigenheid van kinderen en hen te laten ontdekken wie ze echt van binnen zijn. Doordat alles mag en kan in Verzinland, ontstaat er een andere sfeer, een andere energiestroom. Ook kinderen durven of kunnen niet altijd buiten hun eigen grenzen denken en voelen, en houden daarom sterk vast aan het bekende en bestaande. In Verzinland kun je daaraan voorbij gaan.”

Hoe vonden de kinderen het om voor het eerst naar Verzinland te gaan?

“Prachtig. Verzinland was onze eigen wereld. De kinderen

mochten gaan bedenken hoe dat land eruit zou zien. We verzonnen hoe de mensen eruit zagen, hoe je er kon reizen, hoe de taal klonk. Het gaf volop ruimte om te experimenteren en te ontdekken.”

En kon je zomaar iedere middag de oversteek naar die eigen wereld maken?

“We maakten niet zozeer een reis ernaar toe. Verzinland zat in onszelf. Soms introduceerde ik het heel actief door de kinderen bijvoorbeeld uit te nodigen om te dansen met gekleurde linten. Wanneer de muziek dan stopte, stonden we in Verzinland. Andere keren hoefde ik alleen maar te zeggen dat we in Verzinland gingen werken. Meteen ontstond er dan bedrijvigheid en gingen kinderen aan het werk met een geestdrift die ik niet altijd zag tijdens het leren in de ochtend.”

Wat opvallend is, is dat je er zo lang tijd en ruimte voor maakte. Wat was het effect van twee maanden Verzinland?

“De ervaring was voor de meeste kinderen aan de start heel anders dan bijvoorbeeld een maand later. Ik merkte dat je, om vrij te kunnen denken en creëren, je eerst door alles heen moet wat je al kent – óók als kind. Kinderen zochten meteen aanknopingspunten met het bekende. De eerste beelden die bij ze opkwamen, waren ontleend aan televisieprogramma's, computerspelletjes, enzovoorts. Doordat Verzinland niet maar twee dagen duurde, konden ze die houvast loslaten en lukte het om steeds meer dingen vanuit henzelf te laten ontstaan. Hun creaties maakten gedaanteverwisselingen door. Wat eerst een kanon was, werd een hoofd. Ook door allerlei materialen te introduceren, die niet dagelijks uit de kast komen, kwamen de kinderen steeds meer in een stroom van verzinnen.”

Maar je wilde meer dan alleen ‘het verzinnen’ stimuleren.

“Tuurlijk. Door het aanboren van scheppingskracht komt het leren en exploreren op een andere manier tot uitdrukking. Het is verrijkend te ontdekken wie je echt bent en welke kwaliteiten je meebrengt. Dat dat gezien mag worden door de omgeving is van groot belang om je te kunnen ontwikkelen tot weerbare volwassene in de maatschappij.”

“Verzinland heeft me mijn passie voor onderwijs teruggegeven”

Nu spreekt de ervaren juf, die ook holistisch coach is. Hoe zag je dat aan de kinderen?

“Haha, dat is misschien zo. Wat ik kan zeggen, is dat ik echt andere kinderen zag. Sjoerd is een jongen die bij lezen of rekenen heel veel aansporing nodig heeft en anderen vaak affleedt. Nu zag ik hem met takken en tape werken, zonder concreet plan, zonder dat hij wist waar hij zou eindigen. Hij was zo in zijn werk verdiept, dat hij de andere kinderen niet eens meer zag. Pepijn heeft vaak veel onrust in z'n lijf, maar door deze manier van werken, werd hij een heel stuk kalmer, waardoor het leren ook beter ging.”

Zeg je nu dat Verzinland ook doorwerkte tijdens de reguliere uren?

“Ja, het had effect op alle activiteiten, ook op de lessen rekenen, taal, lezen en schrijven die buiten Verzinland vielen. Er werd gedanst op rekensommen, zinnen werden lijfelijk uitgebeeld. Er werden woordspelletjes gespeeld. Er werden nieuwe woorden verzonnen voor ons land. Kinderen ervoeren de stof als leuk, raakten meer geboeid, waardoor ze ook steeds bekwaamer werden en ontdekten hoe ‘knap’ ze zijn. Ik zag Howard Gardners theorie over Meervoudige Intelligentie vorm krijgen in de dagelijkse praktijk.”

Je had het eerder over de ‘eigenheid van kinderen’. Stapte ieder kind even vrolijk door het landschap van Verzinland?

“Iedereen wilde mee naar Verzinland, en bleef meegaan. Maar inderdaad, kinderen gingen heel verschillend om met Verzinland. Er waren er die meteen hun eigen weg gingen en genoten van de vrijheid, en anderen die niet direct wisten hoe ze ermee om moesten gaan. Die laatste groep had in eerste instantie wat meer structuur nodig om zich veilig te voelen.”

De paradox van de vrijheid: je kunt je vrij bewegen, als je de kaders kent.

“Mijn uitgangspunt in Verzinland was om zo vrij mogelijk, los van bestaande beelden en denkkaders te werken. Toch ontdekte ik dat niet alle kinderen dat een veilig pad vonden. Ze liepen vast. Ik zag hen letterlijk niks doen. Ik bedacht dat er een basisgevoel van veiligheid moet zijn om te kunnen creëren. Aan die kinderen gaf ik een aantal keer wat meer structuur. Bijvoorbeeld met een tekenopdracht op muziek. Dat was vaak genoeg om zelf een veilig onderzoekspad op te gaan. Eén belangrijke regel probeerde ik wel consequent vol te houden: niet oordelen. Dat zou immers het gevoel van veiligheid kunnen aantasten.”

Wat bedoel je?

“Nou, in Verzinland leerden de kinderen steeds meer hun eigen koers varen, onafhankelijk van de mening van

anderen. Ik lette erop dat kinderen hun werk niet met elkaar gingen vergelijken. Hoewel je ‘het oordelen’ natuurlijk nooit helemaal kunt uitbannen, zag ik dat de kinderen steeds meer naar hun eigen ingevingen luisterden en meer zelfvertrouwen kregen door hun succeservaringen.”

Doel je dan ook op je eigen oordelen?

“Ook! Het hele project was minstens zo leerzaam voor mijzelf. Ik ben ooit leerkracht geworden, omdat ik kinderen iets wilde leren, ze wilde beïnvloeden en verrijken. Door dit project ben ik gaan beseffen dat ik niet bepaal wat een kind meeneemt uit mijn lessen. Ik werd me bewust van mijn eigen oordeeltaal, hoe snel ik dingen invulde: ‘Wat mooi, dit is zeker een...’ Als gevolg waarvan kinderen niet hun eigen pad volgden, maar gingen doen wat ze dachten dat ik wilde. Ik begon bewust mijn woorden in te slikken en op mijn handen te zitten.”

Dat sloot vast naadloos aan bij je opleiding tot coach.

“Ja, ik deed dit experiment als onderdeel van mijn studie. Kinderen de ruimte laten om hun scheppingskracht te ontdekken, maakte dat mijn eigen leerkrachtstijl ook veranderde. Ik kon niet anders dan meer open staan, overtuigingen loslaten en het lef hebben om dingen te laten gebeuren. Het heeft me mijn passie voor onderwijs teruggegeven.”

Op Mariska's school, de Delftse Gabriëlschool, staat ontdekkend en actief leren hoog in het vaandel. Daarnaast groeit de school steeds meer uit tot 'cultuurschool', niet alleen door het aanbod aan creatieve activiteiten als drama, muziek en beeldende kunst te vergroten, maar ook door creativiteit een essentieel onderdeel te maken van het hele lesprogramma. Mariska heeft na de kweekschool een opleiding tot dramadocent afgerond aan de Hogeschool der Kunsten in Amsterdam. Verder volgde ze een specialisatie met betrekking tot het verbeteren en begeleiden van spel bij kinderen aan het Seminarium voor Orthopedagogiek. Sinds juli 2011 is Mariska afgestudeerd aan het Zon Instituut als holistisch (kinder)therapeut. Naast haar baan als juf heeft ze een eigen praktijk.

www.gabrielschool.nl

www.mariskabrugging.nl

Tekst: Ingrid van Reede van Oudtshoorn
ingridvanreedevanoudtshoorn@xs4all.nl